

בין סופר לדפן

זאב ז'בוטינסקי בעצרת המאה מטעם האוניברסיטה העברית

מאת דב סדן

עד שאני יושב שותה כשיחי, שענייני רמיות כירור בחיזונו וגיליוני של זאב ז'בוטינסקי במערכת הי ספרות על אומיה וטיבה, ולריבוי דרכיה לסוגיהם, הריני חייב לומר תודתי למוכרי ועמית, פרופ' בנימין אקצין, שנתן אמנוני, ועוררני לכך, אף שלא יימלט, סקא דיע, כי גיטויי אייאשפר לו, שלא יהיה תם בצרימה ונעוץ מצדמה, ויהא משום כך בלבד, כי מציים, כפרנו וסביבנו, רבים וכן שלימים, שפבחינת ניסויהם והתקנתם וסגולתי ההבחנה וליכולת הדיון בהסכת סבוכה ועדינה זו, קוטנם עבה שמתוני, כאשר ונכוחו בחיבוריהם, ואף ויכוחו בדבריהם כהיום הזה, ובאמרי כן, איני משחק עניונו, כי אומנם הורה כמה מידיותיהם, — וראשיתיהם מרתה סדרון מרתה ההיכרות הפרסר נאליה, שהיא ככלל המפתחה הבחניים לגישה ספורי כה לאדם, מה גם אדם המעלה, ושחן כי שלא כמותם, — לא הכרתי פנים את האישיות הזאת על התלונה הסמוגית לפראדעיו, ועל התגלמותה הסקולית למשמעיהן. אכן, כמותי כצפירידי, שגלגלנו מקרמיתילדותנו, בחור הערפתה-צינונית, ד גאותי על שהייתי חבר בשורותיה למשנת האחת עשרה לחיי, ידענו, כי קברניטיה, בין אריות בין גוריהם, קסמים במיהם; וקישוריהם, כאשר בני צדור לנו נעם חבוינו הגדולים, שנקלטו להם בכנסים ועצרות, היו לנו למשגיב-נפש. ולא עוד, אלא לפי רשמיותו ונחישו, היא אדולף ששאנו על בכורתה כנסיות הצינונים, של כנסיות באול, ניתן להבחין בהלוקה-סיפולוגית של ראשי-טאמיה — מזה אלה, שזכרונם היה משמר את נאומם מתוקן כדיוקן, ב אופן שאמירתו היתה לאתר מידורו בדוטוס במערכת נדי, וועל; ומהו אלה, שהגותם הדמונית היו מקרימים את נאומם תוך כרי לביטוי-חשיבותו ופרץ אמרתו; וכלל ההלוקה — ראשונים הם יותר מבני מערבה של אירופה, ואחרונים הם יותר מבני מזרח של אירופה.

והנה אחרון הקונגרסים ההרצל, היה ראשון הקונגרסים לציוני, שכותו המבריק בעטו גלוה לו כוחו השנון בעירי, והוא כממנו מיוזג גלוי ומרנע, את שני קצות הסיפולוגיה הקצו, וגם להסמך על מי שהשמיני בבניור את הסמן, הרי הנואם הוא היה בחוקת נפש בנפשות מחוה, שמתכרו ומכיימו ושחקנו כמלכדים כאתר, ללמדך, כי לפי הסיפולוגיה של שטאנו, שהיה לה על מה שתמך, לפנינו סיו מוח מיוחד, — מי שהורחן שבעליה גם מוכנת עם כנואם ביי-מרבא, וגם מגיהה מקרוב, כנואם בני-מדינתו, אף — ואולי: משום — שמתרה כמטר תורתו שכתבה. עד כאן מה ששמעתי ואף ששמעתי על מי שלא ראיתי ולא שמעתי כעודי, אך קרא-תי, ככל שירי היתה כגנה.

זאב ז'בוטינסקי (רישום עצמי)

אישיות האינטגרלית, שאינה אלא אחת ויחידה, לבין האישיות הדיפרנציאלית, היוצאים מפלני ר באים לאחריו, ואפשר להם ואף כוחם להם, שיחיו אחרים ואפילו רבים, ואם לתגובת התחיה, שיגלומה בהנועת הצינונות ומיבטאה בהסדרות הצינונית, הרי האינטגרל, המסימל בדמותו ויסוד הגותו של הרצל, גשתלשלו הימנו כמה דיפרנציאלים, שהסמל מלכדם, והוא סמל, שלאחר תפוגתה האינטרית של הוסי תרות הצינונית, שכמותה כעילומה, נעשה, כסמל יורשתה, מדינת ישראל, ריקוק הרצל הניבט מעל כותלי בית פתוקקה באין אחר עמו, ולא כן משפטים של הדיפרנציאלים, שדגלם עליהם אתר אינטגרל עצמו, אך נוד-דגלם שונה ואחר, ואפילו מן הקצה אל הקצה, והמלחמה בנייהם, כמלחמת צדדים, שכל צד וגד טוען למלאו ירשתה-האינטגרל, תוכיה. ואפשר כי גם העצרת שלנו עתה, ביהוד רבה-השית, שישמע הערב, יסקף כזה וכזאת.

ואודה, כי לולא גורשהי לדברים, כאופיה של הוהכנית לפני הצהרים, ונתבקשתי לדברים, באופיה של הוהכנית הערב, היית משהייע בשפת הכושר, למלא את שהסכרתי ברוב ימים, שכן זולת דברים מעטים, להם גבולם של ציוני-מלוס, מהם ב גבולם של סמפני-הלצה, לא יצאתי יד הובתי כלפי האיש הנפלא הזה, שירטוט ליקונו הסר מגלרית הדמויות שגזתה, כמעט כוחה, הרצל, דברים, והייתי אף מוחה דיני על עצמי, בדרך שכבר מתחתי, בשרטוט דיוקנו של דוד בגוריון, ש שילבתי בו הרהורי-הרטה על שגלמתי כהצעת הד הסכם שבינו לבין ז'בוטינסקי, ואפילו הייתי רא שן המסתערים עליו ב, דברי, ולא השכלתי להבין, כי אילו, אומנם, היה, בימים ההואים ההם, פתח להשקפת האש שאכלה את המתניים, לא היה אולי מעשה ההגלה מאימי הכליה, שארבה להמוני בית ישראל בגולת-אירופה, ואף כילתם, מועט כל כך, והוא חסא שהרגשתו המרה תלווני עד אחריתי.

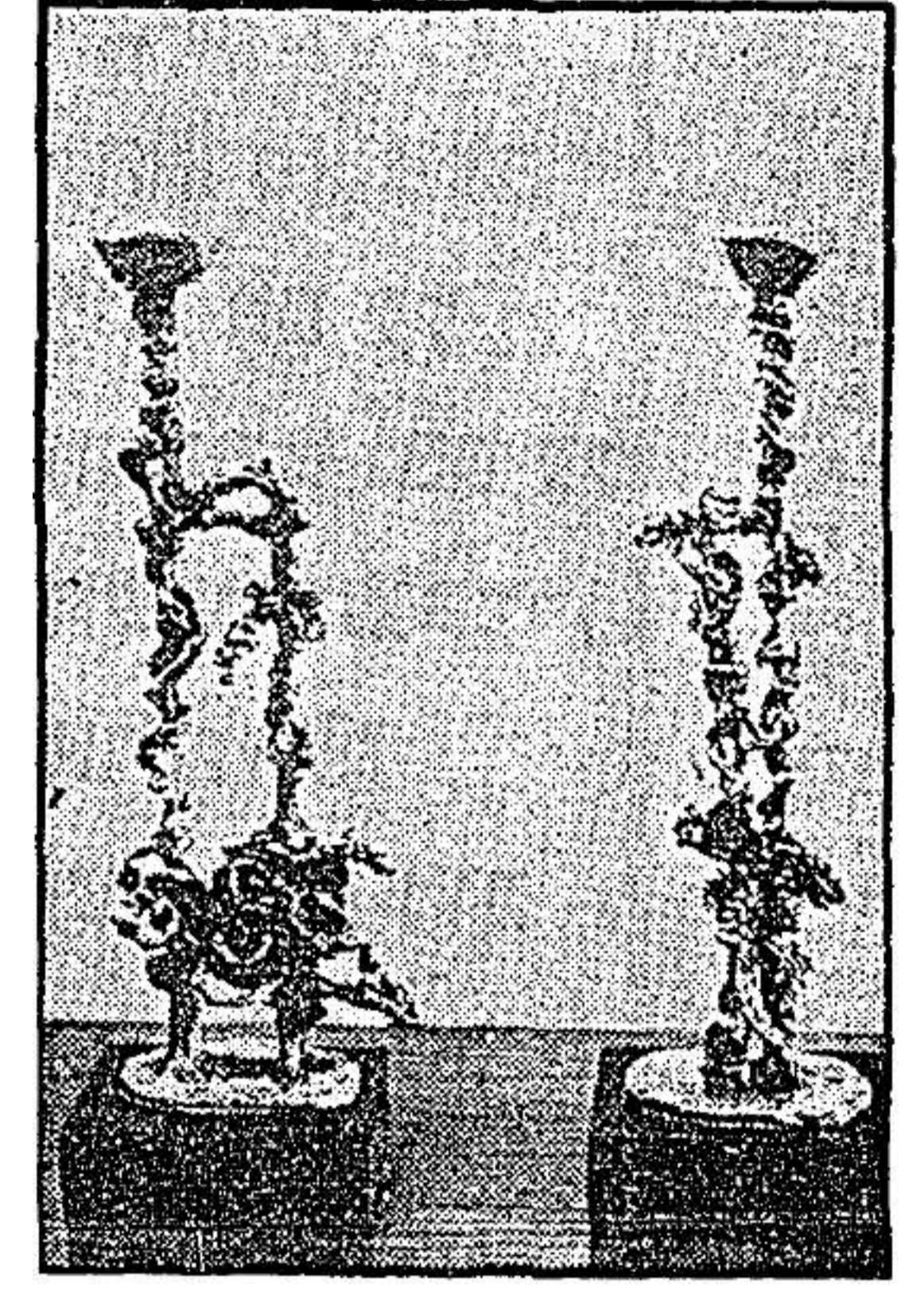
היה כשנתיים לפני כן ושנתיים אחר כך, באותו רבעון), שבחיו של הוקן על ההעזה ליקים, בתרגום גזירי ושקף, מערך של טרציות, נסמכו על זכרון העתקתו של שאול פורמיגני (כמי שקרא, לי דבריו, בביתו של ר' יהושע השיל שור, שהיה שמשו) הלא הוא הספר, "מראות אליהם", שהוקן הדובר אלו זכר רושם צחות לשונו, ומשהו מלשון שבת מבואו (ולדיוקם של דברים הרי, אמנם, לשונם מבש: ,אחרי גביאי ד' אשר רוח הקודש יר בהם, הגדול במשוררים היה דאנטי אלגיאי, ר אחריו לא קם כמותו בכל עם ולשון), אבל הוסיף בדוגש, צחות מליצות הנביאים היתה בו, אך העזה להעמיד בלשוננו מערך טרציות ממש, לא היתה בו, והנה היא לפניך.

אודה, כי אותה שעה ולאחריה ראיתי בדברי הוקן שהוא התפעלות בעלמא, אך לימים מצאתי בהם חיזוק, ולא בלבד לדרכו של ז'בוטינסקי, למר לעצמו מיני חשיבה של שירה, סבוכים ומעדינים, ולהראות כוחו בהרקה מושלמה מלשון חיה ללשון מהחיה, אמת, מידת עניונו היתה בו והעמיד עצמו בכבואו לאסופת השירים, לעניו מקצב ומשקל, כאחר פלניו ונשכח. אבל ניתן לקסקס, אם לא בכנותה של אותה עניונו, הרי במשקלה, אם העז להביא לפני הרצאת, תורגמני הנועד לנער, את תרגום סיפורו של רסאל גיובנולי, אספרסקוסי, והוא שם שבו של, דון קישוט" לטרונגוס בתר גומו של ת.ג. ביאליק, ובאמרי, כי בסיונותיו ה מפליאים האלה כאבן-בוחן הם לעמידת הנוות ה בתוך לשוננו, שכמה וכמה אבני-בוחן כנות וני עוות לו בה, לא נשכח ממני, כי האי-הוא שחירגם הטיבות שירה, מהו והות, משל דאנטי או ש, ללשון הרוסים, אך הבדל גדול יש בין שימוש בלשון, שהיתה כסבוכה לו, לבין שימוש בלשון שהיתה כפנויה לו, ושעל כן כממילא הבדל יסודי הוא בין תרגום, משא נמירוב" לביאליק ללשון הרוסים, ושמשש כאש להנה בין משכילי העם, שבויי לשון-לעז, ואף בין טובי מצמונו וטעם שבין הרוסים עצמם, והבדל מעשה התרגום לרוסית מזה ולעברית מזה, כהבדל שבין מליאה ליעאל, ונקודת בוחן זו שופכת אור של הבחן על כל מחלוקת הלשונות שבנתיבתו וחלוקתה, ומגזייה, מצבו לכל פרופורציה, את ערכו ומשקלו של מה שאמר וכתב לעם-שמכית בלשונות-ירשמיות, מה גם בלשון-לשונות-שמכית, חמורת-ראיה זו מחייגת גם היוהעיימות, באופן שורקוד ההקבלה לכליל-כשונותיו של הרצל, מתחלף ברמזורה-ההקבלה לוהרגאוונו של ביאליק, ולענין סוליה-העריכה, הוא חילוף רבי-כנות, אך גם רבי-סיכויים, ופירו — וכוח ויובה של עיון מחדש בתגובתו, מלאה תגובתו, של שהלך מן הורקוד אל הרמור, ונשכר בדרך שנשכר.

והחירוי, כבוד היושבת ראש, לסיים, בקצירת האמר, בדרך ראיתי את ספרותנו, שהיא כספרותו של עם נע ומטולטל, מצוינת, ברוב דורות, מה גם בדורות אחרונים, בתמונה של תלת הלשוניות, ראיה זו, שמשמה דרשתו לשוני הדיסקיפלינה בחקר ספרותנו והוראהה, נחשבה תחילה כווסט ספראטוס, ועתה היא נחשבת כקונצציה, אם כי הלכה שלומדין כן אם כהלכה שאין לומדין כן, ובאמת אינה אלא פרופורקול של מעמד כווייתה, כי אכן שלוש מיני לשון אוויון בה בטליה של ספרותנו, אם שחך הכרה של כולה שלי, אם מתוך הכרה של חציה שלי; אם מתוך הכרה, של קצוה שלי — הלשת האמת, שאין כאורך של

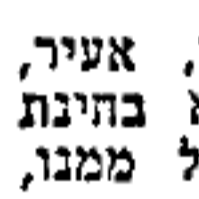
חנה גבר, זוג פמוטים ברונזה מוכסמת, בתערוכתה של הפסלת היהודייה-הצ'כית ונושבת ניויורק, על "תשמישי קודש יהר אוניברסיטת חיפה.

אמיתי: ככל שירי היתה מועת, שכן ההוריה בחירוני המלא, היא העדר חורית המצע הישיר, בכוחו של חוש השמע עם הדור הדובר מחיית כוחו השנון בסיו, והוא כממנו, מיוזג גלוי ומרנע, גם הוריה בחירוני החלקי, הוא העדר המצע של, שלם, בכוחו של חוש-הראיה, עם הסופר הכותב, שאף שפרחתי, קורא וכעונא, כסופר וכמעיון, להשלים את עצמי על גורן תנובתו, וריבוי סוגיה — שיר וסיפור, רומן ומחזה, מסה ומאמר, ביקורת ופוליטוק, שיריטוט ופורטרט, פירוש ודיוגום, שכי תיבתם בהבק-כטרון, בבמריטוטס ובחשלב-מיקוד, — לא היה בודי כדי השלמה גמורה, ולא משום כך בלבד, שאותה גורן גזושה משופעת אילך ר אילך — ואמנם, צאו וראו באסופת הביבליוגרפיה, הסדרה, בתרגומם מופלאה, לזמניה ולמדורה, בידי ישראל לרבינו, (1977), הכוללת הפל מאלפים ערכים, ערך ערך לנוסחיו וללשונוותיו, ששימש בהן המחבר, ולנוסחיהם של ספריהם ללשונוותיהם. שכן אין לה השלטה גמורה על דברי-ביטוי אלא בשלי טחך על לשון פקורם, ולענינו עתה, לפנינו מי שלט ככמה לשונות, אך הגדיל בכנות-לשונוותיו, היא לשון הרוסים, והיא רחוקה מרוב קוראים עתה, וקריבה להם עטרת לשונותיו, היא לשון העברים, ועל כן אצל צירי, לומר כמת טובה, שכמותה, הוות אמר: רוב קוראיו, עתה וזה, מחויקים לאשר עמסו עליהם את הדאגה לפרסם כתביה הראויים וצריכים לכך, בלשונונו, וגם בברכם ברכת חי כרכים, הם יודעים, כי לא שבתה עוד המלאכה, וכה לחי.

ומתוך החירוי, בחסרוני הכסול וסירחתה-ש למתו, הריני בא לדבר בו באיש, כאשר נדרשתי — כסופר בעמו ובספרותו, גם אם ידעתי אלי-כנון, כי ההעדר שבין הסופר שבו לבין הורג שבו, מה גם הקבוצים שבו, אי אפשר לה, שיתוך ביסודה מהותית, אף אם אינה מיוחדת בלבד, כי אילו אף ביקשת, שוב אינו יכול לחזור ולקיים את המפקדי, שנועד לי בחייתו תיגוק דכית-רבן, כגון שאבי-מירוי, שהיה בעלי-קורא, שנתסמך בדקודק מרי איה של אות, ועמעם את אותה אות נראית כנדרש, הוא: מתור בהמשך הקריאה, כדיו ספר מוגה כי הלכה, או אינה נראית כנדרש, והוא אסור בהמשך הקריאה, כדיו ספר מוגה כהלכה, ומתוך שלא רצה ולא יכול לסמוך על חיבור האותיות כהגיון התיבת והשלובה, יודע אותי במעמד תי מודה של אות לגופה אות לגופה הנבחינה, ולפי קריאתי לתומה, התיך ספקו או הברירו, יודע, אם לקבו את הספר, או להקפו, ולהעביר במגו ממו. ולענינו עתה — וודאי שאינו יכול לחזור לאותו מעשה-יילדות, שחרי היריעה שפלנינו לא בלבד האותיות שבתיה שולבות זו בנו אלא אף התיבות שולבות זו לזו והתשריטות שולבות זו בזו, באופן שההפרה אין לה אפשורת סובייקטיבית ולא צורך אוניקטיבי, והא בהא תליא.

ובשובי, ברשותכם, לענין הנידון לנו, אעיר, שלא ייחד מבני, כי גם האינטגרל הוא בחינת דיפרנציאל לבני אינטגרל קודם לו וגדול ממנו, ולענינה של הצינונות ניתן להסליגו למסכת-ההגדה, שכתומה כספס-הלה, כי ביום שבו נחרב הבית גזל המשיח, והוא תורה כולה ואיך פירושא, ואם כי מבחינה זו כל הדורות, בין שווים בין דומים, הרי אנו, במגברת הדורות האחרונים, לא ידענו לגלול האמונה בלידת המשיח כהתעוררות האמונה, השיכורה והסיתכת כאתה, עם לידת ה קונטרס Der Judenstaat, ולא בכדי סבר יצחק בריאר, כי לשם צורך גבה חידש השם את ה נבואה, וחידשה לשפת כתיבתו של הקונטרס, הנה, כי, אמנם, היתה זו הכרעה, ניסית ורשעית, כאחת, בקורותינו, ולענין המיתוי, שכמותו כשגור, ר מעשה-ההקבלה בין המורה לבין משה-השב, עצמו ונחשב להם לחסידיו, כנאמן בתלמידיו, גם אם באמנו לו רבים ואחרים, ניתן לשער, כי גם, ואולי ביחד, שיווי-הפנים בביוגרפיה של שניהם, סיוע.

כי צא וחשוב — לכפי מאה ועשרים שנה, וכבודפשט, שנלכד בה צמד ערים, והקהילה שבה, חציה מחדשת וחציה חדשה, וקיומה כמאתיים שנה, גולד לה למשפחה אורחים בן, שכורך משכילי היהודים, לפי המקום והזמן, יכול היה להשתל ב תרבות סביבם, במול לשון ההונגרים, ונשתל במול לשון-הגרמנים, והלך ליונה, ונעשה בה סופר נעים ומהנה, מחונן ומגרה, חמדת האינטליגנציה הליברלית, הנרפית והמרופה במעט או בהרבה, ודרך הכתיבה שלו, ביחוד מעל דפי עתונות-קבע, גניאה טריאה פרסה, משובב ומרענן; והנה בשנת השלושים ארבע לחייו פקדו גורל עמו, ותוכות גורלו כמות עלילת דרייטוס, ובהודיעו שרשיו, הוא נבער להצלת עמו, על דרך תקומת מדינתו בארצו מקדם, ומקדיש לה את העשור לשנות חייו האחרונות, ולפני מאה שנה, ובאודיסיה, עיר שכל עצמה היתה אז כבת תשעים שנה, ובה קהילה, שמכל עברים ופינות הוצברו אוכלוסיה, וכשיכבה השלטת בה עירוב של קנא, ההשכלה ומתונה, ותחילתה המשך דרכה, למן ברלין מורחה, בלשון הגרמנים, ולימים הל מעברה ללשון הרוסים, עד השתולל רוח סוסות הנגב, ומשרעו את נמגמתה, מגמת הטמיעה לגוניה, והנה כמתח הערער ופרצו גולד לה למשפחת אורחים בן, וכדרך משכילי הי יהודים, לפי המקום והזמן, נשתל בתרבות סביבם, במול לשון הרוסים, ונעשה בה סופר נעים ומהנה, מחונן ומגרה, חמדת האינטליגנציה הליברלית, שגלו, ביחוד מעל דפי עתונות-קבע, "אודיסקי נוי בוטסי", משובב ומרענן, והנה בשנת העשרים ושש לחייו, פקדו גורל עמו, שכבר שלח לו כמה תוד כרות, והחדה שבהם כדמות פרעות קישיוב, ובהודיעו שרשיו, הוא נבער להצלת עמו, בצרפו עצמו לחלום תקומת מדינתו בארצו ולראש חר למיו, ורוב כשרונותיו ומלוא-מרצו קודש להם במשך שלושים ושבע שנות חייו עד אחרונה נשי-מותו.

אבל כגודל השיווי המפתיע בין ביאוגרפיה וחברתה — מי שתחילתו סופר לכלל קוראים ממים, שאינו מחובר לעסיכטואו דווקא, והמשכו וסופו סופר וקברניט לעמו, שהוא לא כוואס ותכי לית כאחת, והסופר שבו מתמוז בקברניט שבו, הוא גם גודל השוני שבניהם, והעמידו עליו כיכל ברקוביץ, ומכיוו ומתרגמו העברי של הרצל, שכל ביקורי האחרון במולו, שנמשך תריסר ימים בלבד, נכתי לפקוד אותו בביליץ, ששימש בה כהוראה, לאחר שהוקן (היה או בן ששים ושלוש) כעט מלי מה שביקש לשמוע מתהלכות הישוב, הקרוב אל לבו, ותגלגל לשמוע מן הרצל, אבר לי: הבדל גדול יש בין הרצל לבין הנאים אחריו, שהוא נשא לבו למדינת-יהודים והם נושאים לבם למדינה יהודית, ואם תמצא לומר: לכדינה עברית, כי מה היה כל קנינו של הרצל בלשונו, שיי שמתיו בה, כדרך ששימשו: ברכת עליה-לחורה, שהיתה נכורה לו, במשומעם מסדר בר-מצוה; וכן תיבות מקבלת שבת, ששילבו כסיסורו, אלטנייאנדז ואות ערדת בו: Lecho Dauder אף צבדי-ביים בלשון תהלים: Ad Moesal (— עד מה), שישלב בארת ניומוני לאבלי קישיוב, ושבועת אם איבחק יורי שלים, ותיבת הערצל כחותם שהתקינה, כתיבת חליו, שלא קם ממנו עוד, ודאי — הבי'ר הוקן — אנו, מערפיו, דענו, מה לשון תהי לשון כיר נתנו, הלא היא הלשון, שבה סיוחתי, לפני שלי שים ושמותו שנים, בכלל החובבים ככוחו יש תקוה" של יהודה לייב לנדא בעיר טולדון, שהיחא עיר-תלמודי, כשתנועת הדיבור העברי, שיצאה מי לפני בני-היהוד, לא היתה אפילו בת עשר שנים, אכן, השרתה הרצל לא היתה עצויה לכנות את ביקורתה אחר-העם על, "אלטנייאנדז", מה גם בנקודת התקוממות מענין לשונת המדינה, כביכול תתי קונגרס-דייטש, ועתה, חביבי — סיים — צא ודאח דבר-מלא: מי שכותו בלשון-היהודים הוא, כפי ששמענו, ככוחו של הרצל או גורדו בלשון הגרמנים, עושה בלשונו, וכך הוא עושה בה, אשר ברב אמנה: תיבת כך, ככתתו לפנינו את כך, "התקומה", שיצא או והימקרו, וכו יקטע ראוי מרגעמו של ז'בוטינסקי, לאנשה (שככותו)